VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI
Hallituksen strategiaosasto

VNK/1781/03/2018

10.10.2018

Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Aihe: Pakuri – pitkän aikavälin politiikkakysymykset

Valtioneuvoston kanslia asetti 20.12.2017 hankkeen valmistelemaan suosituksia hallituksen strategisten työvälineiden käytöstä seuraavalla hallituskaudella (nk. Pakuri -hanke). Hankkeella on parlamentaarinen tuki- ja seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimii pääministerin valtiosihteeri Paula Lehtomäki. Valmisteluryhmää puheenjohtaa ohjelmaneuvos Sirpa Kekkonen valtioneuvoston kansliasta ja varapuheenjohtajana toimii talouspolitiikan koordinaattori Sami Yläoutinen valtiovarainministeriöstä. Hankkeen suositukset valmistuvat kuluvan vuoden loppuun mennessä, ja ne tähtäävät seuraavaan hallitusvaihdokseen ja seuraavan vaalikauden hallitustyöskentelyn tukemiseen. Tarkoituksena on kehittää edelleen hallituspolitiikan johtamisen välineitä kuluvalla kaudella käyttöönotettujen uusien menettelyjen kokemusten pohjalta.

Hankkeessa on määritelty neljä keskeistä kehittämiskohdetta: raha- ja politiikkaprosessien parempi yhteensovittaminen, politiikkakoordinaation ja poikkihallinnollisen toimeenpanon tehostaminen, hallituksen yhteisen viestinnän vahvistaminen sekä ylivaalikautisen politiikkavalmistelun kehittäminen. Viimeksi mainittu suositusalue liittyy TUVin pyyntöön tarkastella mahdollisuuksia vastata pitkän aikavälin politiikkakysymyksiin.

Pakuri -hankkeen ollessa vielä kesken, valotetaan alla niitä mahdollisia kehittämisaihioita, joita hankkeen keskusteluissa on tähän mennessä ollut esillä. Hankkeen suositukset suunnataan ennen muuta poliittisille päättäjille. Ne tullaan jäsentämään kolmeen järjestyksessä eteen tulevaan vaiheeseen: hallitusneuvotteluvaihe, hallituksen liikkeellelähtövaihe sekä hallituskauden aikainen toiminta.

Poliittisen päätöksenteon kysymykset ovat entistä moniulotteisempia ja vahvasti toisiinsa keskinäiskytkennässä. Suurimmat ratkaistavat asiat liittyvät globaaleihin ilmiöihin ja ovat pitkäjänteisiä. Vaalikausi on monessa tapauksessa liian lyhyt aikaväli isojen politiikkakysymysten hallintaan. Pakuri-hankkeessa tämä on tunnistettu vahvasti hallitusten työskentely- ja johtamisprosessien lähtökohdaksi.

Hanke tullee suosittelemaan sitä, että pidemmän aikavälin politiikkakysymykset olisivat hallitusohjelmaa laadittaessa systemaattisessa tarkastelussa. Keskustelussa on ollut ajatus, että hallitusohjelman tavoitteet kytkettäisiin johonkin laajempaan viitekehykseen. Tällaisena voisi toimia esim. kestävän kehityksen Agenda 2030. Hyväksi johtamisvälineeksi on kuluvalla hallituskaudella arvioitu nykyiseen hallitusohjelmaan sisältyvä kymmenen vuoden visio ja vaalikauden tavoitteita täydentävä kymmenen vuoden tavoiteasettelu. Näin pystytään suhteuttamaan lyhyellä aikavälillä saavutettavat tavoitteet siihen pidemmän aikavälin kehityssuuntaan, jota hallitus haluaa edistää. Valtioneuvoston yhteinen ennakointi- ja tulevaisuustyö suunnataan tukemaan pitkän aikavälin politiikkavalmistelua.

Hallitusohjelman toimeenpanon varmistamiseksi on entistä tärkeämpää, että jo hallitusneuvotteluvaiheessa määritellään vaalikaudella tavoiteltavat avainuudistukset, jotka tulevat olemaan hallitustyöskentelyssä etusijalla. Samoin jo hallitusneuvotteluvaiheessa tai viimeistään hallituksen liikkeellelähtövaiheessa olisi syytä määritellä, mitkä asiat vaativat parlamentaarista valmistelua. Toisin sanoen hallituksen tavoitteet voisivat käytännössä jakautua hallituskaudella realistisesti toteutettaviin sekä ylivaalikautisiin pidemmän aikavälin uudistuksiin ja kehityskulkuihin. Pakuri-hankkeessa etsitään keinoja, jotka voivat tukea priorisointia.

Hallitusneuvotteluvaiheessa olisi hyvä tunnistaa merkittävät kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut. Politiikkajohdonmukaisuuden näkökulmasta olisi myös eduksi, että neuvotteluissa arvioidaan, mihin aiemmin tehtyihin pidemmän aikavälin strategioihin halutaan edelleen sitoutua. Strategioissa pyritään

usein pidemmän aikavälin politiikkalinjauksiin, ja niissä on usein taustalla parlamentaarinen valmistelu. Pakuri-hankkeessa valmistellaan konkreettisia tapoja, joilla tällainen menettely olisi mahdollista.
Yleisestikin kysymys erilaisten valtioneuvostotasoisten strategioiden ja vastaavien linjapapereiden suuresta määrästä tulee saamaan huomion Pakuri-hankkeessa. Taustalla on havainnot siitä, että liian usein erilaiset ohjausasiakirjat jäävät vaille todellista vaikutusta, koska niistä puuttuu resurssitarkastelu ja käytännön ohjausvaikutus.

Nykyisiä valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyön välineitä ja menettelyitä tullaan kehittämään niin, että ne entistä paremmin tukevat poliittista päätöksentekoa. Erilliset ennakointiprosessit eivät riittävän hyvin kytkeydy varsinaiseen poliittiseen päätöksentekoon ja jäävät liian irrallisiksi ja hyödyntämättä täysimittaisesti. Tulevaisuusdialogi hallituksen ja eduskunnan välillä voi vaatia uudelleen suuntaamista. Tässä suhteessa Pakuri -hanke huomioi mm. SITRAn *Kansanvallan peruskorjaus*-raportin suositukset sekä sen pohjalta käynnistyvän valmistelun Eduskunnan toiminnan kehittämiseksi.

Pakurin yksi ulottuvuus on tarkastelu raha- ja politiikkaprosessin paremmasta yhteensovittamisesta. Tämän tiimoilta käydään eri puolilla parhaillaan keskustelua ns. ilmiölähtöisen budjetoinnin mahdollisuudesta. Politiikkajohdonmukaisuuden näkökulmasta luontevaa on ajatella, että hallitus strategisessa ohjelmassaan osoittaa selkeästi omat prioriteettinsa, jotka kuitenkin rakentuvat pidemmän aikavälin poliittiseen, parlamentaarisesti valmisteltuun tulevaisuusnäkemykseen Suomen mahdollisuuksista.

Sirpa Kekkonen
Ohjelmaneuvos
Valtioneuvoston kanslia